

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 1

BEOGRAD 1932 GOD.

BROJ 16

XII REDOVNI SASTANAK SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

ODRŽAN 15 MARTA 1932 GODINE U BEOGRADU

Pre s e d a v a o:

Pre sednik
DR. ANTE PAVELIĆ

Sekretar:
DR. IVAN GMAJNER

Prisutni g. g. Ministri: Ministar trgovine i industrije, Ministar saobraćaja, Ministar građevina, Ministar za fizičko vaspitanja naroda

Početak u 16 i po časova

Sadržaj :

- 1) Čitanje i usvajanje zapisnika jedanajestog redovnog sastanka;
- 2) Saopštenje telegrafskog odgovora Pre sednika Čehoslovačke Republike g. T. Masarika.
- 3) Saopštenje izveštaja Finansijskog odbora o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda sa finansijskim zakonom za 1932-33 god.;
- 4) Odobrenje bolovanja senatoru g. Dr. Urošu Desnici;
- 5) Molbe i žalbe;
- 6) Saopštenje ukaza Nj. V. Kralja: da će g. Ministra trgovine i industrije zastupati g. David Korenić, načelnik, prilikom pretresa zakonskih predloga o srednjim tehničkim i muškim i ženskim zanatskim školama;
- 7) Dnevni red: 1) Pretres izveštaja odborskog o predlogu zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama; 2) Pretres izveštaja odborskog o predlogu zakona o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama.

Oba zakonska predloga primljena su i u načelu i u pojedinostima.

Govornici: izvestilac Dr. Vaso Glušac, Gavrilo Cerović, Svetozar Tomić, Dr. Josip Šilović, Vladimir Mitrović, poverenik Kraljevske vlade, načelnik David Korenić, Miloje Ž. Jovanović, Dr. Vladimir Andrić, Valentin Rožić.

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Gospodo senatori, otvaram XII redovni sastanak. Molim tajnika da pročita zapisnik XI redovnog sastanka.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner: Čita zapisnik XI redovnog sastanka.

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Ima li kakvih primedaba na ovako sastavljeni zapisnik? (Nema). — Pošto nikakvih primedaba nema, to se zapisnik prima i overava.

Pre prelaza na dnevni red, čast mi je saopštiti brzojavni odgovor g. Pre sednika Čehoslovačke Republike T. Masarika, koji glasi:

„Dr. Ante Pavelić, pre sednik Senata Kraljevine Jugoslavije — Beograd. Na srdačnoj čestitici Vašega Senata prilikom moga rodendana blagodirim toplu. Sa oduševljenjem sećam se političke saradnje sa Vašim sunarodnicima. Želim Vašem narodu uspeh i najlepší razvoj u budućnosti. T. G. Masarik, s. r.“

Gospodo, izvolite čuti dalja saopštenja.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner saopštava:

Finansijski odbor Senata podnosi izveštaj o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda sa finansijskim zakonom za 1932/33 godinu.—

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Ovaj izveštaj finansijskog odbora o budžetu otštampan je i razdaće se sada gospodi senatorima, — a biće stavljen na dnevni red kad to Senat zaključi. — Sad gospodo prelazimo na molbe za bolovanje. Izvolite čuti g. sekretara.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner čita: Senator Dr. Uroš Desnica moli za produženje bolovanja do 1 aprila ove godine.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Odobrava li Senat produženje bolovanja g. Dr. Urošu Desnici? (Odobrava). Pošto Senat odobrava, objavljujem da je bolovanje odobreno. — Izvolite čuti molbe i žalbe iz naroda.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner saopštava molbe: Opštine Omiš; predsednika vanrednog kongresa ratnih invalida; Direktora geodetske i građevinske akademije iz Beograda; Sreske organizacije dobrovoljaca iz Trebinja; Načelnika opštine Šestanovac; Gradana opština u srezu Jadranskom.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Sve ove molbe uputiće se odboru za molbe i žalbe. —

Sad prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je kao prva tačka izbor zamenika članovima stalnih senatskih odbora. No, s obzirom, gospodo, na to da gospoda u odboru još nisu dokrajčila ovo pitanje, molim Senat da predemo odmah na drugu tačku dnevnog reda, a da ovo pitanje odložimo do sutra, kao prvu tačku dnevnog reda. (Prima se). — Pošto je Senat primio tu promenu, prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja odbora o predlogu zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama. Ali pre prelaza na dnevni red, čast mi je saopštiti Senatu da sam primio sledeće pismo od gospodina Ministra trgovine i industrije:

„Gospodine Predsedniče,

U prilogu čast mi je dostaviti Vam Ukaz Nj. V. Kralja, po kome će me g. Korenić David, načelnik područnog mi Ministarstva, zastupati prilikom pretresa Zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama i Zakona o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama. — Izvolite primiti, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom uverenje o mome odličnom poštovanju.

Ministar trgovine i industrije

Dr. Albert Kramer, s. r.“

Senat prima k. znanju ovo pismo. (Prima).

Pretsednik: Sad prelazimo na dnevni red: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama.

Molim g. izvestioca da izvoli zauzeti svoje mesto i pročitati odborski izveštaj.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita:

Gospodine Predsedniče,

Čast mi je u prilogu dostaviti Vam izveštaj Odbora za proučavanje predloga Zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama.

Izvolite, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom primiti uverenje o mom odličnom poštovanju.

14 marta 1932 godine

Beograd

Pretsednik Odbora,

Dr. J. Šilović, s. r.

Gospodinu

D-ru ANTI PAVELIĆU

Pretsedniku Senata

Beograd.

I Z V E Š T A J

Odbora Senata za proučavanje zakonskog predloga o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama.

Odbor je u svojim sednicama 12 i 14 marta tek. god. proučio predlog Zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama i doneo odluku da se ovaj zakonski predlog u celosti usvoji. Ovaj zakonski predlog ima cilj, da se u svima srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama teoriska i praktična nastava u celoj zemlji izjednači i da se razni Pravilnici i Uredbe, po kojima se do sada radilo zamene jednim jedinstvenim zakonom. Ovaj će zakon našoj školskoj omladini pored opšteg obrazovanja u duhu narodnog jedinstva i jugoslovenske narodne kulture pružiti i svestrano stručno tehničko znanje i od učenika ovih škola stvoriti sposobne poslovode i zanatlije, kojih mi do danas u našoj nacionalnoj privredi, trgovini i industriji nemamo u dovoljnom broju. Po ovome zakonu urediće se naše srednje tehničke i muške zanatske škole onako kako ih imaju od nas kulturniji i napredniji narodi te će bez sumnje doneti velike koristi našoj narodnoj privredi.

Stoga nam je čast predložiti Senatu da izvoli primiti ovu zakonsku osnovu o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama onako kako ju je i Narodna skupština usvojila.

Za izvestioca određen je senator g. Dr. Vaso Glušac.

Sekretar,

Dr. V. Glušac, s. r.

Pretsednik Odbora,

Dr. J. Šilović, s. r.

Posle pročitano izveštaja, izvestilac Dr. Vaso Glušac govori:

Gospodo senatori, ja mislim da nije potrebno naročito isticati veliku važnost i značaj srednjih tehničkih i muških zanatskih škola. O tome smo, bez sumnje, uvereni svi koji poznajemo prilike u drugim naprednijim i kulturnijim zemljama zapadnim. Tamo se nalaze izučeni majstori za svaku vrstu zanata, koji svoj posao razumeju i izrađuju ga precizno i tačno. Mi, međutim, u našoj zemlji oskudevamo u izučenim majstorima i najobičnijih zanata; jer do sada nismo poklanjali nikakvu pažnju takvim stručnim školama, gde bi naši mladići mogli dobiti teorisku i praktičnu spremu, i tako se osposobiti za radnike — predvodnike, poslovode i samostalne zanatlije, pa da budu od koristi i sebi i našoj nacionalnoj privredi, trgovini i industriji. Mi smo do sada potpuno zanemarivali osnivanje i podizanje ovakvih stručnih zanatskih škola, a osnivali smo gimnazije za opšte obrazovanje, i doterali smo dotle, da imamo u gimnazijama oko stotinu hiljada daka, što je za naše prilike i suviše. Na jednoj strani stvarali smo intelektualni proletarijat, a na drugoj nismo imali najpotrebnije majstore. Ako danas zademo u fabrike i industrijska preduzeća naše zemlje, naići ćemo na vrlo žalosne pojave. U njima su stručni tehnički majstori i poslovode većinom stranci, a obični manualni radnici su naši domaći ljudi.

Po našim gradovima i gradićima mi ne možemo naći majstora za malo finiji posao, a ako ga i nađemo to je u većini slučajeva doseljeni stranac. A svega toga

ne bi bilo, da smo ranije osnivali ovakve stručne tehničke i zanatske škole, kakve se predviđaju ovim zakonskim predlogom.

Stoga treba ovaj zakonski predlog pozdraviti i primiti i zamoliti Kraljevsku vladu da u buduću posveti veću pažnju osnivanju i podizanju ovakvih stručnih tehničkih i zanatskih škola mesto dosadanih besplodnih nižih gimnazija, jer će se samo tako unaprediti naša privreda u pogledu domaće industrije i zanatstva i naši će mladi ljudi putem tih škola doći do poštene i dobre zarade i tako biti od koristi i sebi i državi.

Zahvaljujem G. Ministru trgovine i industrije na podnošenju ovoga zakonskog predloga, a vas, gospodo senatori, molim da izvolite za njega glasati.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Otvaram načelan pretres o ovome zakonskom predlogu i molim ako ko od gospode senatora želi da uzme reč, da se prijavu (Niko se ne javlja za reč). Pošto se niko ne javlja za reč, prelazimo odmah na poimenično glasanje o ovom zakonskom predlogu u načelu. Molim g. sekretara da izvoli čitati imena gospode senatora. Ona gospoda koja su za ovaj zakonski predlog u načelu, glasaju sa za, a koja su protiv, glasaju sa protiv.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner proziva gospodu da glasaju i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim za; Alkalaj Dr. Isak za; Altiparmaković Jovan otsutan; Andrić Dr. Vladimir otsutan; Arnautović Serif otsutan; Banjanjin Jovo otsutan; Bogojević Vaso za; Vidaković Antun za; Vilović Osman za; Vujić Pavle za; Vukčević Dr. Stanojlo za; Gavrića Dr. Emilo otsutan; Gavriolić Dr. Bogdan otsutan; Gaj Ljudevit za; Glušac Dr. Vaso za; Gmajner Dr. Ivan za; Grasl Dr. Georg za; Desnica Dr. Uroš otsutan; Dobričić Petar za; Dragović Milutin otsutan; Đirlić Petar otsutan; Ivković Dr. Momčilo za; Ilićević Dimitrije otsutan; Jalžabetić Tomo za; Janković Stjepan otsutan; Jovanović Z. Miloje za; Karamehmdović Dr. Hamdija otsutan; Tomo Kovačević otsutan; Kostić Petar otsutan; Kostrenčić Dr. Marko otsutan; Kukuljević-Sakcinski Fran za; Ljubibratić Dr. Sava za; Mažuranić Dr. Zelimir otsutan; Majstrovčić Dr. Ivo otsutan; Marjanović Milan za; Mahmudbegović Sefedin otsutan; Mitrović Vlada otsutan; Mičić Dr. Mićo za; Mihaldžić Stevan za; Muftić Salem otsutan; Novak Dr. Fran otsutan; Obradović Paja za; Petrović Milutin otsutan; Ploj Dr. Miroslav za; Popović Daka za; Popović Matija za; Popović Milan za; Ravnihar Dr. Vladimir otsutan; Radovanović Krsta za; Radulović Marko za; Rajar Dr. Janko za; Rožić Dr. Valentin za; Samurović Janko za; Simonović Milan otsutan; Smiljanić Krsta za; Stanišić Dr. Aleksa za; Stanković Jovan za; Sulejmanović Dr. Džafer za; Teslić Petar za; Timotijević Kosta otsutan; Tomašić Dr. Ljubomir otsutan; Tomić Svetozar za; Trinajstić Dr. Dinko za; Ubavić Pavle za; Frangeš Dr. Oton otsutan; Hadži Ristić Spira za; Hadži Bošković Trajko za; Hribar Ivan otsutan; Cerović Gavrićo za; Šverljuga Dr. Stanko otsutan; Silović Dr. Josip za; Sola Atanasije otsutan; Superina Dr. Benjamin za.

(Posle glasanja)

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Izvolite gospodo, čuti rezultat glasanja. Za ovaj zakonski predlog

glasalo je svega 43 gospode senatora, i svi su glasali za.

Prema tome, objavljujem da je predlog Zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama primljen u načelu.

Prelazimo odmah na pojedinačni pretres. Pretres se vodi o pojedinim odeljcima zakonskog predloga, a glasanje se vrši po paragrafima svakog odeljka. Kod Prvog dela — „Opšte odredbe“ niko se nije javio za reč. Molim g. izvestioca da čita pojedine paragrafe Prvog dela zakonskog predloga.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita: I deo — Opšte odredbe — § 1 (vidi sastanak XI.)

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 1? (Prima). Objavljujem da je § 1 primljen. Izvolite čuti § 2.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 2 (vidi sastanak XI):

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 2? (Prima). Objavljujem da je § 2 primljen. Izvolite čuti § 3.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 3 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 3? (Prima). Objavljujem da je § 3 primljen. Izvolite čuti § 4.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 4 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. Gavrićo Cerović.

Gavrićo Cerović: Mi smo gospodo senatori skoro imali jedan zakon o srednjim trgovačkim školama, i mi smo apsolvante ovih škola izravnavali sa apsolventima opštih srednjih škola, što odgovara završnoj maturi, da imaju pravo da idu na univerzitet. Stoga bismo mi učinili veliku nepravdu, kad to ne bismo priznali i u ovom slučaju, t. j. da učenici srednjih tehničkih škola koji završe IV razred gimnazije prethodno, a koji većinom uče tehničke stvari, da oni ne bi mogli biti izjednačeni sa kolegama iz gimnazija, koji uče razne druge predmete, geografiju, istoriju, latinski itd. Mi smo taj zakon izglasali nazad nekoliko dana preko istog ovog odbora i u ovom istom Senatu.

Gospodo, ovde se često učini pogreška zbog toga, što jedan zakon potiče iz jednog, a drugi iz drugog ministarstva. Stoga ne smemo da i ovaj put učinimo tu pogrešku, pa da ove mladiće ostavimo na pola puta, nego treba da ih izjednačimo sa onima koji su završili maturu naših gimnazija. Ja se sećam koliko se g. Tomić borio da se u onom zakonu to ne usvoji, ali kada je Senat to usvojio, mislim da bismo ovde učinili veliku pogrešku, kad ne bismo ove mladiće izjednačili sa svršenim maturantima gimnazija i njima sličnih škola.

Ja molim g. izvestioca da u ime Odbora usvoji ovu moju primedbu, a ako on to ne usvoji, molim Senat da on usvoji, jer ćemo inače izaći nedosledni, da jedan isti zakon sa istim pogledima, ali u raznim strukama, ne izglasavamo jednako.

Pretsednik dr. Ante Pavelić: Reč ima g. izvestilac,

Izvestilac Dr. Vaso Glušac: Ja mogu uveriti g. Cerovića da je pitanje koje je on pokrenuo rešeno u § 97 prelaznih naredenja u kome se kaže: „Učenici koji na dan stupanja na snagu ovog zakona nisu još svršili srednju tehničku školu, po završetku iste moći će produžiti školovanje na domaćem Tehničkom fakultetu pod uslovima za prijem koje bude odredio zakon o univerzitetima.“ Time je rešena ova stvar, jer ovi učenici tehničkih srednjih škola imaju razne otseke, kao što ih imaju i oni u gimnaziji. Dakle, ono što oni budu učili u srednjim tehničkim školama, moći će da nastave pod uslovima za prijem koje bude odredio Zakon o univerzitetima.

Pretsednik dr. Ante Pavelić: Prelazimo na glasanje. Prima li Senat § 4 po redakciji Odbora, ili po predlogu g. Cerovića. Gospoda koja su za predlog Odbora, izvolite sedeti, a koja su protiv, izvolite dignuti ruku. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je § 4 primljen po predlogu odborskom. Izvolite čitati dalje.

Izvestilac dr. Vaso Glušac čita § 5. (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 5 (Prima). Objavljujem da je § 5 primljen. Izvolite čuti § 6.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 6 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 6 (Prima). Objavljujem da je § 6 primljen. Izvolite čuti § 7.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 7 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 7 (Prima). Objavljujem da je § 7 primljen. Izvolite čuti § 8.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 8 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 8 (Prima). Objavljujem da je § 8 primljen. Izvolite čuti § 9.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 9 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 9 (Prima). Objavljujem da je § 9 primljen. Izvolite čuti § 10.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 10 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 10 (Prima). Objavljujem da je § 10 primljen. Izvolite čuti § 11.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 11 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 11 (Prima). Objavljujem da je § 11 primljen. Izvolite čuti § 12.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 12 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 12 (Prima). Objavljujem da je § 12 primljen. Izvo-

lite čuti § 13.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 13 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 13 (Prima). Objavljujem da je § 13 primljen. Izvolite čuti § 14.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 14 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 14 (Prima). Objavljujem da je § 14 primljen. Izvolite čuti § 15.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 15 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 15 (Prima). Objavljujem da je § 15 primljen. Izvolite čuti § 16.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 16 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat § 16 (Prima). Objavljujem da je § 16 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita § 17 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč senator g. Tomić.

Svetozar Tomić: Gospodo senatori, svaku novu pojavu u Narodnom prosvjećivanju pozdravljam i primam sa zahvalnošću od onih koji to podnose i koji će to izvoditi. Ali u § 17 čini se jedan izuzetak i pravi se izdvajanje ovih škola od opšte Narodne prosvete, od opšteg Narodnog prosvjećivanja. Jedinstvo duhovne kulture daju svega tri državna nadležstva; pravda, vojaska i prosveta. Materijalna kultura je drugo, a drugo je duhovna kultura. Jedinstvo duhovne kulture moramo negovati, jer se u tome jedinstvu neguje jedinstvo naroda i jedinstvo državne zajednice. Ministarstvo trgovine i industrije sa ovim novim zakonom odvaja se od Ministarstva prosvete i stvara jedan nov centar, novo ognjište prosvete. Bojati se da za Ministarstvom trgovine ne pođe i drugo koje Ministarstvo, na primer Ministarstvo poljoprivrede, koje ima isto tako stručne škole kao i Ministarstvo trgovine. Ministarstvo trgovine sa ovim novim zakonom ima pod sobom nekih sedam vrsti raznih škola i ono u sebi stvara jedan nov centar za prosvjećivanje naroda, istina za prosvjećivanje u stručnoj spremi, kako se kaže, ali to je prosvjećivanje naroda uopšte.

U § 17. kaže se: (Čita): „U srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama mogu se upotrebljavati samo udžbenici, koje odobri Ministar trgovine i industrije po saslušanju Saveta za profesionalnu nastavu“.

Mi gospodo, imamo u zemlji, pri Ministarstvu prosvete, jedan forum za pregledanje i odobravanje svih knjiga, koje u škole ulaze i po kojima se u školama radi, a to je Glavni Prosvetni Savet. Taj Glavni Prosvetni Savet, po novom zakonu, tako je organizovan, da su u njemu zastupljeni, iz cele zemlje, priznati stručnjaci u svojim strukama; tu su predstavnici univerziteta u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani; tu su predstavnici svih srednjih i narodnih škola tu su predstavnici Ministarstva trgovine i Ministarstva poljoprivrede. To je forum od trideset i pet ljudi i po mo-

jem nahodenju ne bi trebalo izdvajati pregledanje i odobravahje udžbenika za ove srednje tehničke i trgovačke škole od ovoga foruma, koji je za celu zemlju.

Ja bih želeo da se ipak na neki način ovo dovede u skladnost i da ostané pregled knjiga i odobranje uopšte udžbenika i spisa, koji ulaze u naše škole, pri Ministarstvu prosvete, odnosno pri Glavnom prosvetnom savetu.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: G. senator Dr. Šilović ima reč.

Dr. Josip Šilović: Gospodo senatori, ja sam već imao prilike da naglasim, kad smo raspravljali o trgovačkim akademijama i o pomorskim trgovačkim akademijama, kako naša inteligencija opću kulturu imade, i kako u nas — hvala Bogu — nema pomankanja na općem obrazovanju, nego kako je u nas, kako je dobro istakao i gospodin izvestilac, pomankanje na stručnoj spremi.

I mi smo danas na raskrsnici, da svu svoju pažnju obratimo na stručnu spremu, jer neće pitati onaj, koji uzima stručnjaka u posao, koliko on imade opće obrazovanosti, nego će pitati, kolika je njegova stručna sprema. Stoga je preko potrebno da svaki udžbenik bude i sa ove strane ispitán i istom kad ga ovakav stručni savet odobri, da se uvede u stručnim školama. Jer ako mi predamo kompetenciju udžbenika stručnih škola Glavnom prosvetnom savetu, sasvim je prirodno, jer je ovaj u velikoj svojoj većini sastavljen od akademski spremnih ljudi, kojima je glavna svrha opće obrazovanje, da oni ne mogu i neće posvetiti toliku pažnju i važnost tome, da li taj udžbenik pitomeca sprema da bude u svojoj struci dorastao svojem pozivu i svojemu zvanju.

Ja mislim, gospodo, da niko neće nas pitati, kako je onaj stručnjak vrstan u našem jeziku, kakovi su njegovi sastavci u materinskom jeziku, koliko zna istorije svoje a koliko istorije opće, nego će svako pitati, kakav je on stručnjak u svojoj struci. I na to mora da pazi ne samo praktična obuka, nego i teoriska, ako hoće da zadovoljava svoju svrhu.

Ja držim da je preko potrebno da bude poseban organ, koji će ispitati te udžbenike; da to neće biti na užtrb jedinstva naše nacionalne kulture. Ja držim da je dovoljna garancija što je jedan član Glavnog prosvetnog saveta u ovome savetu, te će i on paziti na to — a konačno će i drugi paziti na to, — i držim da se i opšta i nacionalna kultura pri tome neće smetnuti sa uma, ali da se ne gaji u onolikoj meri, u koliko treba da se gaji njegova stručnja sprema. I zato ja predlažem da se ovaj paragraf primi onako kako je predložen.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Pristupamo glasanju. Prima li Senat pročitani paragraf 17 onako kako je predložen od strane Odbora?... (Tomo Jalžabetić: Ja bih molio da se glasa poimenično, jer je ovaj paragraf vrlo važan.)... Ko je protivan neka ustane, a ko je za neka sedi. (Većina sedi). — Kako većina sedi, to objavljujem da je paragraf 17 primljen po predlogu Odbora. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 18 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 18? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 19 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 19? (Prima). Objavljujem da je primljen. Prelazimo, gospodo, na III deo: Učenici.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 20 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 20? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 21 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 21? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 22 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 22? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 23 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 23? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 24 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 24? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 25 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 25? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 26 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 26? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 27 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 27? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 28 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 28? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 29 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 29? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 30 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 30? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 31 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 31? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 32 (vidi sastanak XI).

Izvestilac Dr. **Vaso Glušac** čita paragraf 86 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. **Ante Pavelić**: Prima li Senat paragraf 86? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. **Vaso Glušac** čita paragraf 87 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. **Ante Pavelić**: Prima li Senat paragraf 87? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. **Vaso Glušac** čita paragraf 88 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. **Ante Pavelić**: Prima li Senat paragraf 88? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. **Vaso Glušac** čita paragraf 89 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. **Ante Pavelić**: Prima li Senat paragraf 89? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Prelazimo, gospodo, na VII deo: „Tečajevi“.

(Pretsednik): Kod ovog dela javio se g. senator Mitrović za reč. Ima reč g. Mitrović.

Vladimir Mitrović: Gospodo, u ovom delu u § 96 kaže se da se dosadanje privatne tehničke škole ukidaju, a ja ne vidim razloga za to, kad mi imamo privatne tehničke škole koje su potpuno moderno uređene s jedne strane, a s druge strane mi smo pre nekoliko dana primili Zakon o srednjim trgovačkim školama, gde je dopušteno da se osnivaju privatne trgovačke škole. Zato ja ne vidim razloga zašto da se pravi taj izuzetak kod srednjih škola, tim pre što se ovde u sedmom odeljku u § 90 predviđaju neki tečajevi. U § 90 kaže se: „Uz srednje tehničke i muške zanatske škole mogu se otvarati tečajevi za usavršavanje u pojedinim granama tehničkih struka.“

To mogu da čine i privatne ustanove. Prema tome ja ne razumem zašto da bude slobodno da se osnivaju neki privatni tečajevi, a u isto vreme da se zabranjuju privatne tehničke škole koje postoje i koje treba da se ukinu. § 97 pak predviđa da se svršenim učenicima srednje tehničke škole može dopustiti polazanje studija na tehničkom fakultetu i visokim tehničkim školama uopšte. Ovaj paragraf ne obuhvata sve te svršene učenike srednjih tehničkih škola nego samo one koji su već započeli kakav fakultet ili koji su ga svršili. Prema tome nas § 97 prinudava, da takve diplome priznamo, da ih nostrificiramo kao da oni imaju srednjo-školsku maturu. Međutim, svi oni svršeni daci srednjih tehničkih škola koji nisu stupili na višu tehničku školu nemaju to pravo, njima se to pravo ne priznaje, oni ne mogu da stupe na višu tehničku školu, a ovima koji sada uče srednju tehničku školu to pravo se priznaje, ako ih univerzitet kao takve primi. Ovo ne znači stvarno ništa, jer ih Univerzitet kao redovne đake ne može primiti zbog toga, što je Zakonom o univerzitetima to zabranjeno, gde se veli, da svaki student mora da ima srednju školsku maturu. Po mom mišljenju ovaj paragraf uopšte nije dobro i promišljeno stilizovan, niti može da bude kakve koristi učenicima srednjih tehničkih škola od odredbe ovog paragrafa. Ja sam za jednu sasvim jednu redukciju paragrafa 97, stojeći na principu da treba nekim od tih đaka omogućiti studij na univerzitetima tim pre što imam ovde program naše beogradske

srednje tehničke škole, koji je u svakom slučaju ravan programu Realke. Oni uče i opšte predmete, srpsko-hrvatski jezik i književnost, francuski, nemački, zemljopis, fiziku, geometriju itd. a uče naravno i tehničke predmete. Stoga bih ja bio za to da oni polažu maturu u Reali iz predmeta koje nisu slušali u svojoj srednjo-tehničkoj školi. Na taj bi se način sprečio velik priliv ovih đaka na Univerzitet, a ne bi bila postavljena brana za odlične đake tih škola da idu na Univerzitet. Ja sam za to u toliko pre, što se i u drugim državama, kao u Švajcarskoj i Nemačkoj daje prilika đacima sa svršenom srednjom tehničkom školom za redovne studije na tehničko fakultetu. Prema tome, ja sam protiv ukidanja srednjih tehničkih škola i protiv ove redakcije paragrafa 97, koja ne obuhvata sve svršene učenike srednjih tehničkih škola nego samo neke. Ja mislim da je to nelogično, jer ili treba dati svima ili nikome.

Pretsednik Dr. **Ante Pavelić**: Reč ima povernik Vlade, načelnik g. Korenić.

Vladin povernik, načelnik Ministarstva trgovine i industrije **David Korenić**: Gospodo senatori, dozvolite mi da vam objasnim, što je Ministarstvo rukovodilo, da je dalo stilizaciju ovih članova, o kojima je g. senator Mitrović govorio.

Ministarstvo je dozvolilo održavanje tečajeva, a nije dozvolilo održavanje ovih javnih srednjih tehničkih škola iz razloga, što su tečajevi u pojedinim slučajevima naročito potrebni, pa se održavaju. Na primer, Ministarstvo saobraćaja treba jednu partiju ložača, pa se onda održavaju potrebni tečajevi za te ložače, a te tečajeve više puta ne drži samo Ministarstvo, nego to može biti i jedno privatno lice da održi jedan takav tečaj u kojemu će se moći ti ložači vaspitavati. Inače, i u svim drugim strukama je moguće da se održavaju ovakvi tečajevi, u kojima se vaspitavaju ljudi za pojedine struke.

Što se tiče privatnih škola, to zapravo postoji sada samo jedna takova škola i to u Beogradu. Pre 30 ili 35 godina, kad je ta škola bila odobrena od Ministarstva Prosvete, onda u celoj predratnoj Srbiji uopće nijedne stručne škole državne nije bilo. To je bila jedina škola te vrste, može se kazati na celom Balkanu, a poznato je da su u školu dolazili i đaci iz drugih država, kao na primer iz Bugarske, a možda i iz koje druge države na Balkanu. Dokle je ta škola u svoje doba, pre 35 godina, ispunjavala jednu potrebu i imala je svoj cilj. Međutim, posle rata, kad su se otvarale srednje tehničke i druge stručne škole u svim pokrajinama, pa i u Srbiji, onda je nestala potreba da ta privatna škola postoji, i to tim više što se ova škola nije prilagodila onom uređenju ili onom ustrojstvu, kao što su državne srednje tehničke i muške zanatske škole uređene. I prema tome Odbor, koji je radio na sastavu ovoga zakona, a tako isto i oni daljni kompetentni faktori, kroz koje je zakon prošao, naime sekcija Vrhovnog zakonodavnog saveta i plenum Vrhovnog zakonodavnog saveta jednoglasno su zaključili i odredili da se ova škola u Beogradu ukine, jer stvarno nema više potrebe tim više, što se nije prilagodila organizaciji ostalih državnih škola.

Što se tiče paragrafa 97, Ministarstvo trgovine je prvobitno dalo ovomu paragrafu takovu stilizaciju, da daci srednje tehničke škole, koji žele, mogu da proslede svoje školovanje na tehničkom fakultetu bez posebnog ispita. Međutim, u Ministarstvu prosvete

je to primljeno sa nekim negodovanjem i onda je g. Ministar trgovine pristao na ovu stilizaciju koja je ušla u zakon, naime, da mogu nastaviti svoje školovanje pod uslovima, koje će sam zakon o Univerzitetima propisati. (Glas: To nije pro futuro, nego pro preterito?) Ovo je pro futuro.

To je pro futuro. Učenici koji na dan stupanja na snagu ovoga Zakona nisu još svršili srednju tehničku školu, po završetku iste moći će produžiti školovanje na domaćem tehničkom fakultetu, pod uslovima za prijem, koje bude odredio Zakon o univerzitetima.

Učenicima, koji su svršili Srednju tehničku školu u zemlji do dana stupanja na snagu ovoga zakona, a upisani su kao redovni slušaoci na jednom od tehničkih fakulteta na strani ili su Fakultet svršili, priznaće se ta sprema i diploma, koju su na takvom fakultetu stekli.

Gospodo, senatori, to je pro futuro, a ovi koji su do sada svršili za te se ne govori, nego se govori samo u drugom odeljku. Ovo se odnosi na dake tih tehničkih srednjih škola, koj ise nalaze na studiranju, odnosno za one koji su svoje studije završili. Naime ovako se desilo. Jedan je diplomirao u Pragu ili Brnu, ili recimo negde u Beču, jer su ih tamo primali bez ikakvih daljih ispita. On je tražio da se njegova diploma kod nas nostrificira, ali na fakultetu tehničkom tu diplomu nisu hteli nostrificirati, nego su tražili da dotični dak mora ploagati diferencijalnu maturu gimnazije. Isto tako đaci koji se nalaze u Pragu na 5 ili 6 semestru, hoće kod nas da nastave a imaju srednja tehničku školu, ne mogu to da učine, nego se isto tako i od njih traži diferencijalna gimnaziska matura. Ovde se predviđa da se ovim đacima koji su već svršili, odnosno koji se nalaze u kome semestru, da im se omogućiti da mogu na našim fakultetima da završe odnosno da se ta diploma nostrifikuje. Ja držim da je ovo dobro i da traži pravda, da se tim đacima, koji su tamo redovno svršavali i koji su možda još pozvani da na tom oteku fakulteta svoje studije nastave, jer su to odlični đaci, jer oni koji ne osećaju dovoljno sprema neće da idu, a ovima, koji se već nalaze u svojim studijama i koji su stekli diplomu, da se njima ta diploma kod nas prizna.

Eto tako stoji stvar, i ja bih Vas molio da se sve ovako primi, kao što je od strane komisije, koja je ovaj zakon izradila i predloženo, a isto tako i od strane odbora, koji je ovaj zakon prostudirao, i kako je, s njegove strane i predloženo.

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Reč ima G. Mitrović, radi ličnog objašnjenja.

Vladimir Mitrović: Gospodo, ja ostajem pri tome da treba biti logičan i konsekventan. Kad su se dozvolile privatne trgovačke škole, ne vidim razloga da se ne dozvole srednje tehničke škole. To je jedno. Drugo, u paragrafu 97 kaže se da svi đaci srednje tehničke škole imaju pravo da studiraju na Univerzitetu. Gospodo, ne treba tako da bude, jer je ovim isključen čitav jedan red ljudi. Ima tri, četiri generacije, koje su svršile tu srednju tehničku školu i njima je apsolutno onemogućeno ovim zakonskim projektom da studiraju dok, je omogućeno onima koji su po svršetku otišli na stranu da studiraju više tehničke škole. Ja nalazim da to nije pravo. Zakon treba za sve da bude jednak. Ili svima ili ni jednom.

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Reč ima g. Cerović.

Gavrilo Cerović: Gospodo, ja kao član odbora nisam dospeo da potpišem odborski izveštaj, pa zato sad hoću da govorim. Pravo da vam kažem, bojao sam se da se ovim ljudima, koji svršavaju tehničku školu, ne onemogućiti više školovanje, pa zato sam kod čl. 4. govorio ono što treba da govorim sada.

Gospodin predstavnik g. Ministra odnosno zastupnik govori o predratnoj Srbiji i kaže da su privatne škole izvesne bile ustanovljene i da su te škole tolerirane. Tačno je da su bile tolerirane i treba da budu tolerirane, jer su davale ekvivalenat svih onih škola, koje je država izdržavala i koje je država često puta i subvencionirala.

Mi imamo jednu privatnu školu Prof. Andonovića, čiji nastavnici, kao i on sam i njegov pok. otac, čine čast toj školi. — Imamo gimnazije koje su davale najbolje javne radnike, mada nisu bile državne gimnazije. Ljudi koji su svršili te škole zauzimaju danas najviše položaje u državi, — ja ne nalazim razloga da se ukidaju ove postojeće škole, kao što je to propisano u paragrafu 96. Te škole mogle bi da se uokvire u režim državnih škola. Mogao bi da se da nov program, ali ne nalazim da bi ih trebalo ukidati.

Što se tiče paragrafa 97 naši su đaci koji svrše tehničku školu stavljeni u jedan bezizlazan položaj. Učenicima, svršenim na stranim Univerzitetima, priznaje se ovim veće pravo, nego onima, koji svrše kod nas, a to ne bi trebalo da bude. Mi bismo trebali da nostrificiramo diplome onih, koji svrše na strani, a na ovaj način ispada, da se nostrificiraju diplome onih, koji su svršili kod nas.

Ostajem pri onome što sam rekao kod paragrafa 4 ovog zakonskog projekta. Ne slažem se sa tim da se uče razne jezične besposlice, već treba odmah učiti stvari koje su potrebne za život, — i radi svega toga ja bih molio g. izvestioca kao i Senat da se usvoje napomene koje sam učinio u pogledu ovih srednjih tehničkih i muških zanatskih škola.

Pre sednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč senator g. Miloje Jovanović.

Miloje Ž. Jovanović: Gospodo, i ja sam hteo da progovorim nekoliko reči o paragrafu 96. Ovim paragrafom ukidaju se dosadanje privatne više srednje tehničke škole. Ministar trgovine i industrije će odrediti rok i način njihove likvidacije.

G. Senator Cerović je u svome govoru pomenio jednu školu, čiji rad i ja želim da istaknem. To je geodetska škola profesora Andonovića, koja postoji već više od 30 godina. Svima nama kojima su poznati veliki naponi i rad osnivača škole pok. profesora Milana Andonovića i njegovog sina profesora Univerziteta Dragomira Andonovića, koji su sa najvećim žrtvama održavali ovu školu, znamo da su oni iz te njihove škole izveli hiljadama ljudi, koji su danas zaposleni kao poreznici, finansiski činovnici, crtači, građevinski pomoćnici i u drugim raznim službama, gde su se vrlo lepo pokazali, i svoju odličnu spremu koju su u toj školi dobili. Mi znamo koliko je bilo ustalaštvo pok. Milana Andonovića i njegovog sina, i kakvi su rezultati postignuti, a sada g. poverenik Ministrov izjavljuje, da ta škola nije potrebna. Kada je našoj otadžbini bila potrebna jedna takova škola, onda su i otac i sin uložili u stvaranje i održavanje te

škole sve svoje nerve i svoju imovinu. Sada se hoće da zatvori škola, a time se nanosi bez potrebe šteta tim ljudima. To je ono: „Kad bejaše ljuti bojak biti, Bogom brate, Kraljeviću Marko, a kad beše blago dijeliti, otkuda si, neznana delijo.“ Profesor Andonović ništa ne traži od države. Zašto zatvarati onda jednu školu, koja je pokazala najbolje rezultate, kad ona ništa ne košta državu. Drugo bi bilo kad bi bila u pitanju štednja, pa da ne možemo dati, jer treba štedeti. Ali kad se od države ništa ne traži, greh bi bio zatvoriti tu školu, u koju se oba Andonovića i otac i sin uložili toliko nerava i materijalnih žrtava. Ako se g. Andonović svojim pravilima nije prilagodio zakonu ili uredbama, onda je potrebno pozvati ga i reći mu: g. Andonoviću, vaša škola ne može postojati, ako se ne prilagodite novome zakonu. Tu školu stvorenu sa najvećim žrtvama pre 35 godina u predratnoj Srbiji, kada nije bilo nijedne takve škole ne treba zatvarati, i ja mislim da ovaj član treba vratiti u odbor, te da se njegova redakcija izmeni u tom smislu: da se dosadanje privatne škole o kojima je reč u paragrafu 96 mogu ukinuti onda, ako svoj rad i pravila ne prilagode postojećim zakonima. Ja molim g. g. senatore da me u ovome potpomognu.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. Senator Dr. Šilović:

Dr. Josip Šilović: Gospodo senatori, niko ne osporava zasluge privatne škole g. Andonovića za predratnu Srbiju, dakle i za celu našu domovinu. To ne osporava niti Odbor, a naravna stvar, to ne osporava niti Senat, jer je to poznato nama svima i celom narodu. No iz-toga ne možemo zaključiti da danas, kad država uzimá u svoje ruke ovu stručnu nastavu, mora da i dalje ostane škola g. Andonovića. I ja držim, da mi, radi ove jedne škole jednog čoveka, ne možemo stavljati u Zakon pravilo: da se privatne škole i u buduće mogu da uzdržavaju. (Miloje Ž. Jovanović: A kako mogu privatne trgovačke škole?!) I ovde imate odredbu da privatna poduzeća mogu otvarati svoje srednje tehničke škole. Imate i to ovde, ali ni tamo pojedini privatnik ne može niti trgovačku školu da osnuje.

Mogu pojedinačne grane privrede da osnuju takve škole, ali pojedincima to nije dozvoljeno. I ja držim da se radi toga što je nešto postojalo u prošlosti i vrlo dobro delovalo, što je nama dobro poznato i za ovu školu, ne može dati pojedincima pravo da i dalje drže i osnivaju takve svoje škole kad je za njih danas prestala potreba. Njemu svako priznaje njegove zasluge kao i zasluge njegovog pok. oca prof. Milana Andonovića; ali iz toga ne sleduje da mi moramo i u buduće svakome pojedinačnom privatniku, kome se hoće, da dozvolimo da takve škole može da osniva.

Prema tome, moje je mišljenje da je predlog odbora potpuno ispravan i da ovaj paragraf treba usvojiti u redakciji odborskoj.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. izvestilac.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac: Gospodo senatori, ja nemam ništa više da kažem i slažem se sa onim što je o ovome kazao g. Dr. Šilović.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. poverenik, Vlade.

Vladin poverenik, načelnik Ministarstva trgovine i industrije David Korenić: Gospodo Senatori, u moje prethodnom razlaganju ja naročito nisam hteo da pominjem ime g. prof. Andonovića, ali pošto su g. g. senatori već spomenuli njegovo ime i njegovu školu, moja je dužnost da Vam dam potrebno objašnjenje.

Ovu školu kao takvu dobio je g. prof. Dragomir Andonović od svoga pok. oca prof. Milana Andonovića, upravo g. prof. Dragomir Andonović nasledio je od svoga pok. oca i ovu školu, kao što je n.pr. nasledio i njegovu kuću. Naime, on nije dalje nikoga ništa pitao nego je jednostavno sam nastavio tu školu. Ja moram još naročito naglasiti da je g. prof. Dragomir Andonović prof. Univerziteta, dakle ovo držanje ove škole nije njegova isključiva profesija, nego je on pokraj toga i profesor univerziteta, a uz to drži i ovu školu.

Gospodo senatori, mi nismo imali ništa protivu toga da ovakve škole postoje, jer su one uistini ispunjavale jednu potrebu državnu. Mi priznajemo da je i ova škola g. Andonovića imala za predratnu Srbiju velike važnosti i velikih zasluga i pok. prof. Andonović Milan i njegov sin g. Dragomir time što su u toj školi radili i dali izvestan broj mladih ljudi koji su tu školu završili, da su time, kao što rekoh, imali velikih zasluga za naše državne i prosvetne interese. Ali kada se već radi o tome da Vam objasnim celu stvar kako stoji, ja ću morati da Vam kažem i to da sada u tu školu mahom dolaze propali đaci (Žagor).

Po pravilu, gospodo, oni đaci koji reflektiraju na državnu službu idu u državnu srednju-tehničku školu ili na univerzitet gde postoji jedan geodetski odeljak; a oni đaci, koji su u srednjotehničkoj školi propali na ispitima, oni sada dolaze u ovu školu na osnovu jedne uredbе, koja je sastavljena tako da je u njoj predviđeno i ovo: da svaka godina prakse može da nadomesti jednu godinu školovanja. N.pr. predviđa se 4 ili 6 godina za srednju tehničku školu, ali u paragrafu 13. ili 14. ove uredbе predviđeno je i to da i oni đaci, ako su bili na praksi, mogu tom praksom da nadomeste te godine školovanja. Desio se je na pr. jedan ovakav slučaj, da je jedan gospodin koji je bio u katastru pisar i koji je imao samo osnovnu školu, da je primljen u školu prof. Andonovića i da je tu školu brzo završio na taj način što mu je g. direktor računao onih četiri ili šest godina koje je proveo kao pisar ili dnevničar u katastru u školske godine svršene pre stupanja u njegovu školu. Desio se je i drugi slučaj da je jedan đak, koji je bio u držav. geodetskoj školi, dobio ponovni ispit iz matematike i da je na tom ponovnom ispitu pao. I prema tome po svima školskim propisima ovakav đak mora da ponovi razred. Medutim, on je otišao u školu g. Andonovića i tamo je bio primljen u drugi razred bez daljnog ispita. I tako se direktno školski propisi, koji postoje u svima školama, izigravaju i sve ovo je, gospodo, razlog zašto je doneta odluka da se ova škola ukine i da ovakove škole nisu više potrebne.

Što se tiče ovoga argumenta, što je g. senator Mitrović izneo da kad se daje mogućnost da postoje privatne trgovačke škole, zašto se ne bi dalo mogućnosti da postoje i privatne srednje tehničke škole, gospodo, ja mogu reći da ovo nije ista stvar. Privatne srednje tehničke škole morale bi imati, ako hoće da imaju uspeha, dobro uređene radionice, jer su one

spojene sa radionicama i može se kazati da 2/3 nastavnog rada mora da bude praktila, a pojedinci obično to ne mogu da udese. Istina, g. profesor Andonović imade sve sprave za geodeziju, ali on nema sve ostalo što bi trebalo da ima jedna ovakva srednja tehnička škola (Gavrilo Cerović nešto dobacuje).

Dakle ovo bi bila obaveštenja, koja sam mislio da su potrebna da vam dam u pogledu škole g. Andonovića.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. Miloje Jovanović.

Miloje Ž. Jovanović: Gospodo Senatori, nije ovde pitanje o školi g. Andonovića, nego imamo da govorimo o tome, da li treba odobriti i privatne škole te vrste, kao što se odobravaju druge privatne škole pojedincima. Naveli smo primere. Imali smo jednu tehničku privatnu školu, koja je 35 godina uspešno radila. Gospodin Vladin poverenik navodio je ovde neke pojedinosti o toj školi kako je neki dak, koji je bio slab u drugoj školi, u toj školi položio ispit itd. Gospodo, ako je bilo takvih slučajeva, trebalo je postupiti po zakonu, a ne na ovakav način govoriti o jednoj školi. Takvih slučajeva ima svuda. Ja se sećam vrlo dobro, kad sam polagao maturu da je jedan moj školski drug sa tri dvojke otišao u jednu drugu gimnaziju i odatle mi se posle mesec dana telegramom javio sa rečima „veni, vidi, vici — dođoh, videli, pobedih, i niko gospodo, nije došao da optužuje profesorski savet da je bio nesavestan.

Gospodo, nije ovde u pitanju škola g. Andonovića, nego jedan princip, načelnog odobrenja jedne privatne tehničke škole, da li mogu biti odobrene privatne škole, koje mogu državu samo pomagati i učiniti joj velike usluge a bez ikakvih izdataka od njene strane. Što se tiče drugih izjava g. Vladinog poverenika o školi g. Andonovića, imam da kažem da postoje zakoni i zakonske kazne, pa ako se g. Andonović, g. Petrović, g. Marković, i drugi ogreše o te zakonske propise, neka prime na sebe sve posledice i podnesu sve zakonske sankcije. Ja vas molim, gospodo, da se ne držimo prema jednim ovako, a prema drugima onako. Odobravamo otvaranje privatnih trgovačkih škola, a zabranjujemo dalji rad jedne škole, koja je 35 godina u predratnoj Srbiji uspešno funkcionisala, i velike usluge državi o obrazovanju činovništva učinila.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Pošto se nije niko više javio za reč, ima reč g. izvestilac.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac: Gospodo senatori, ja bih odgovorio na sve ovo, da je ta škola zakonom dozvoljena, da je dozvoljeno osnivati privatne škole, ali nigde nije naglašeno, da pojedinac može osnivati škole, nego je u paragrafu 8 rečeno, da se dozvoljava samoupravnim telima i privrednim korporacijama, dakle Ministar može dozvoliti i osnivanje takvih škola.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prelazimo na glasanje o pojedinim paragrafima poslednjeg odeljka. Molim gospodina izvestioca da pročita paragraf 90.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita VII deo Tečajevi paragraf 90 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 90? (Prima). Objavljujem da je paragraf 90 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 91 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 91? (Prima). Objavljujem da je paragraf 91 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 92 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 92? (Prima). Objavljujem da je paragraf 92 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 93 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 93? (Prima). Objavljujem da je paragraf 93 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 94 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 94? (Prima). Objavljujem da je paragraf 94 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 95 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 95? (Prima). Objavljujem da je paragraf 95 primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 96 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 96? (Glasovi: Prima, ne prima). Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Manjina je ustala, i prema tome objavljujem da je paragraf 96 primljen. Izvolite čuti paragraf 97.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 97 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Stavljam na glasanje paragraf 97. Ko je za to da se paragraf 97 primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Većina je sedela, prema tome objavljujem da je paragraf 97 primljen. Izvolite čuti paragraf 98.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 98 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se pročitani paragraf 98? (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 99.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 99 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 99? (Prima). Objavljujem da je paragraf 99 primljen.

Time je i u pojedinostima primljen ovaj zakonski predlog.

Pristupamo drugom i konačnom glasanju o ovom zakonskom predlogu u celini. Molim g. sekretara da izvoli izvršiti prozivku, a gospodu senatore molim da glasaju.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner proziva gospodu senatore da glasaju, i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim za; Alkalaj Dr. Isak za; Altiparmaković otsutan; Andrić Dr. Vladimir za; Arnaudović Serif otsutan; Banjanin Jovo otsutan; Bogojević Vaso za; Vidaković Antun za; Vilović Osman za; Vujić Pavle za; Vukčević Dr. Stanojlo otsutan; Gavrila Dr. Emilo otsutan; Gavrilović Dr. Bogdan protiv; Gaj Ljudevit za; Glušac Dr. Vaso za; Gmajner Dr. Ivan za; Grasl Dr. Georg za; Desnica Dr. Uroš otsutan; Dobrinić Petar za; Dragović Milutin otsutan; Čirlić Petar za; Ivković Dr. Momčilo protiv; Ilidžanović Dimitrije otsutan; Jalžabetić Tomo za; Janković Stjepan otsutan; Jovanović Z. Miloje protiv; Karamelmedović Dr. Hamdija otsutan; Tomo Kovačević otsutan; Kostić Petar otsutan; Kostrenčić Dr. Marko za; Kukuljević-Sakcinski Fran za; Ljubibratić Dr. Sava protiv; Mažuranić Dr. Želimir otsutan; Mojstrovic Dr. Ivo za; Marjanović Milan za; Mahmudbegović Sefedin protiv; Mitrović Vlada protiv; Mičić Dr. Mičo za; Mihaldžić Stevan za; Muftić Salem za; Novak Dr. Fran otsutan; Obradović Paja za; Petrović Milutin otsutan; Ploj Dr. Miroslav za; Popović Daka otsutan; Popović Matija za; Popović Milan za; Ravnihar Dr. Vladimir otsutan; Radovanović Krsta za; Radulović Marko za; Rajar Dr. Janko za; Rožić Dr. Valentin za; Samurović Janko za; Simonović Milan otsutan; Smiljanić Krsta otsutan; Stanišić Dr. Alksea za; Stanković Jovan za; Sulejmonović Dr. Džafer za; Teslić Petar za; Timotijević Kosta otsutan; Tomašić Dr. Ljubomir otsutan; Tomić Svetozar protiv; Trinajstić Dr. Dinko za; Ubavić Pavle za; Frangeš Dr. Oton otsutan; Hadži Ristić Spira protiv; Hadži Bošković Trajko za; Hribar Ivan za; Cerović Gavriilo protiv. Šverljuga Dr. Stanko otsutan; Šilović Dr. Josip za; Sola Atanasije otsutan; Superina Dr. Benjamin za.

(Posle glasanja)

Pretsednik **Dr. Ante Pavelić:** Za predlog zakona o srednjim tehničkim i muškim zanatskim školama glasalo je ukupno 49 gospode senatora i to: 40 za; i 9 protiv. Prema tome, objavljujem da je ovaj predlog zakona konačno u celini primljen.

Pre prelaza na dalje tačke dnevnoga reda, dajem pauzu od pet minuta.

(Posle pauze)

Pretsednik **Dr. Ante Pavelić:** Gospodo senatori, nastavljamo rad. Prelazimo na daljnu tačku dnevnoga reda: pretres izveštaja odbora Senata o predlogu zakona o ženskim zanatskim školama i ženskim stručnim učiteljskim školama.

Molim izvestioca Dr. Glušca, da izvoli zauzeti svoje mesto i pročitati izveštaj.

Izvestilac **Dr. Vaso Glušac** čita:

Gospodine predsedniče,

Čast mi je u prilogu dostaviti Vam izveštaj Odbora za proučavanje predloga Zakona o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama.

Izvelite, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom primiti uverenje o mom osobitom poštovanju.

u Beogradu, 14. marta 1932 god.

Pretsednik odbora,

Dr. J. Šilović, s. r.

Gospodinu

G-nu **D-ru Anti Paveliću,**

Pretsedniku Senata

Beograd

IZVEŠTAJ

Odbora Senata o predlogu zakona o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama.

Odbor je na svojoj sednici 14 marta tek. god. proučio zakonski predlog o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama i doneo odluku da se ovaj zakonski predlog u celosti usvoji.

Ovaj zakonski predlog ima za cilj, da se u ženskim zanatskim školama naša ženska omladina spremi u raznim ženskim radovima i osposobi za samostalan privredni rad a s druge strane da se u ženskim stručnim učiteljskim školama spremi stručno nastavničko osoblje za ženske stručne zanatske škole.

Sam toga, ovim zakonskim predlogom izvršice se i potpuno izjednačenje svih ženskih stručnih škola u našoj Kraljevini i našoj će se ženskoj omladini pokraj stručne sprema pružiti i opšta sprema u duhu narodnog jedinstva.

Stoga nam je čast predložiti Senatu da izvoli primiti ovu zakonsku osnovu o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama onako kako ju je i Narodna skupština usvojila.

Za izvestioca određen je senator g. Dr. Vaso Glušac.

Sekretar,

Dr. V. Glušac, s. r.

Pretsednik Odbora,

Dr. J. Šilović, s. r.

Posle pročitano izveštaja izvestilac Dr. Vaso Glušac obrazlaže ovaj zakonski predlog i govori:

Gospodo senatori, povodom ovog zakonskog predloga o Zanatskim ženskim i stručnim učiteljskim školama, dozvolite mi da kažem nekoliko reči. Naš je narod od uvek vodio naročitu brigu oko vaspitanja svoje ženske dece. To vaspitanje u glavnom su vodile majke; one su učvršćivale onaj visoki moral kod svojih kćeri i sinova, kojim se odlikuje naš narod, koji ceni poštenje i ljubav prema istini i pravdi iznad svega. Za osnovu takvog vaspitanja služila je i služi naša narodna tradicija, naša narodna pesma i pripovetka. Ideal majke bila je Jevrosima koja, prema narodnoj pesmi, govoraše svome sinu Kraljeviću Marku: „Nemoj Marko govoriti krivo, ni po babu ni po stričevima, već po pravdi Boga istinoga.“ Poznata je pesma o majci devet Jugovića, koja je za slavu i za Otadžbinu žrtvovala svojih devet sinova, — pa ipak je junački podnosila sve te bolove, dok joj srce nije prepuklo. Naše majke vaspitavale su svoje kćeri na tome narodnom jevandeljju i davale im onoliko znanja i umešnosti koliko su same znale i imale. — Vaspitanje je bilo odlično, a ono malo znanja i umešnosti bilo je savršeno i otmeno. To znanje i umešnost naročito se ogleda u krojenju, izradi i vezivu narodnog odela. Kad se pogleda naše narodno žensko odelo u onim krajevima gde je još sačuvano, tu se vidi toliko otmenosti i savršenog ukusa u oblicima i slaganju boja, da čovek gotovo ne može verovati da je to radila ruka naše nepismene seljanke. Narodni vezovi na tome odelu tako su savršeni i lepi da im se naši umetnici dive, a stranci ne mogu da veruju da je to samoniklo u našem narodu.

Pre kratkog vremena dogodio se u banovinskom Etnografskom muzeju u Banjoj Luci ovakav slučaj: Muzej su pohodili neki Nemci iz Berlina i Upravnik muzeja Akademski slikar g. Špiro Bocarić pokazivao im je narodne vezove, pa kad im je pokazao jedne ve-

zene ženske čarape iz Zmijanjanja, oni su se naljutili na njega što ih tobože pravi ludim i pokuje im nešto tako umetnički izradeno što ne može izraditi prosta seljanka. Naše sestre i majke koje su stvorile one lepe ženske narodne pesme i čije su ruke izradile, i danas još rade ovakove divne narodne vezove, zaslužile su da im se i od strane društva i države posveti veća pažnja, pa da u pogledu obrazovanja stanu u red ostalih svojih sestara naprednijih eproskih naroda. — Sponosom možemo istaći da je kod nas bilo ljudi pre 150 godina koji su tražili i zahtevali da se naše žene školuju isto onako kao i ljudi. Naš veliki filozof i učitelj Dositej Obradović, govoreći o potrebi školovanja uopšte piše još 1783 godine u svojim „Sovjetima zdravog razuma“ i o potrebi školovanja ženske dece, pa veli: „Nek se ne uzda jedan narod nikad daveka k prosvetljenju razuma doći, u kojemu žene u prostoti i varvarstvu ostaju“.

Ovakvi pogledi zauzimali su sve više i više maha, i naše su sestre i majke sve više počele polaziti sa braćom u škole tako, da su se ubrzo morale osnovati i posebne ženske škole. Ženskih osnovnih škola bilo je u Sloveniji, Hrvatskoj i Vojvodini još početkom XIX veka, a u Srbiji počele su se otvarati istom od 1845 godine. Još 1844 godine, piše jedan pedagog, da nije bilo nijednog odeljenja ženskog u Srbiji u to doba. Dakle, vidi se kako se je malo posvećivalo pažnje obrazovanju ženske dece. To početno obrazovanje našeg ženskog sveta nije išlo dalje od osnovne škole. Šta više, u Srbiji, po programu koji je bio propisan 1846 godine, ženske nisu trebale učiti nekih predmeta, koji su bili propisani samo za muške. Tako, na primer, ženska deca nisu učila gramatike, istorije i zemljopisa, ali su zato morale učiti šivenje, pletenje i vez. Školovanje se završavalo obično do dvanaeste godine.

Kasnije je vreme samo sobom donelo, da se je osetila potreba jačeg i svestranijeg obrazovanja našeg ženskog podmlatka, te su osnivane t. zv. više devojačke škole, koje su od prilike imale rang današnje građanske škole. U tim školama učilo se, sem predmeta opšteg obrazovanja, još i ženski ručni rad i kuvanje. Ovakve ženske škole osnovane su u našim glavnim centrima negde tamo oko šesetih godina prošlog veka. Iz takvih škola razvile su se ove nove zanatske ženske škole i ženske stručne učiteljske škole, koje danas osnivamo po našim većim gradovima i za koje donosimo ovaj Zakon.

Bez sumnje, ove će škole doneti velike koristi narodu, jer će se naša ženska deca osposobiti da danasutra, kad se udadu, samostalno vode kuću i same pripremaju sve što im je u kući potrebno.

Osim toga, moći će, ako im bude potrebe, svojim radom i zaradivati, a one koje svrše žensku učiteljsku školu, moći će dobiti mesto u nižim ženskim zanatskim školama, bile te državne, samoupravne ili privatne. Dakle, jednom reči, naša ženska omladina uputiće se na pravi put rada i stvaranja, koji odgovara njenom duhu i veže je više za kuću i majčin poziv.

Po programu ovih škola naša će ženska omladina ne samo steći praktična ženska znanja, nego će se povratiti i pravome narodnom duhu, jer će u školi u svoj ručni rad i vez unositi prave narodne motive, koji još žive u narodu i koji, svojim slogom i izradom, daju pravu karakteristiku duše naše narodne žene. Takav način rada u ženskim zanatskim školama povratitiće nam smisao za naše narodne vezove, naše narodne

umetne radove, pa ćemo moći stvoriti i izvesnu kućnu industriju, koja će našem siromašnom ženskinju doneti i zanimanje i pristojnu nagradu za taj rad.

Imao sam prilike u Banjoj Luci promatrati rad i korist dveju ovakvih ženskih zanatskih škola.

Jedna je državna, a druga privatna.

Ovu poslednju osnovale su naše napredne sestre Muslimanke. I u jednoj i u drugoj školi rade se samo narodne stvari i prodaju se turistima i strancima po vrlo dobroj ceni.

Mi smo do sada obraćali vrlo malo pažnje ovakvim ženskim zanatskim školama. Osnivali smo samo gimnazije i onde gde treba i gde ne treba, i tako smo stvarali osim muškog proletarijata još i ženski, koji se nije mogao ni znao snaći posle svršene niže ili više srednje škole, nego je ostao ili nezaposlen, ili je otišao u službu za neku neznatnu nagradu, za što nije bila potrebna matura. Vrlo mali broj imao je sretstava i mogućnosti da nastavi nauke na univerzitetu. I danas po našim gradovima i gradićima po unutrašnjosti naći će se mnogo nesrećnih devojaka koje sa maturom gimnazije ne mogu naći nikakva zaposlenja. A da su imale prilike, pa učile žensku zanatsku ili žensku stručnu učiteljsku školu, osećale bi se u svome elementu i same bi sebi stvorile ekzistenciju i bile bi sretno i zadovoljne.

Stoga pozdravljam ovaj zakonski predlog sa iskrenom željom da donese dobra i koristi našoj ženskoj omladini i zahvaljujem Kraljevskoj vladi i Gospodinu Ministru trgovine i industrije što su ga podneli a vas, gospodo, senatori, molim da izvolite za njega glasati. (Pljeskanje).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Otvaram načelan pretres. Za reč se prijavio g. dr. Vladimir Andrić.

Dr. Vladimir Andrić: Gospodo, nekako u zadnji momenat došla mi je ideja da progovorim nekoliko reči o ovome zakonskom predlogu. G. Izvestilac je odao doista jedno dužno priznanje našim majkama koje nose svetlu figuru u razviću našega naroda, počevši doista od majke Jevrosime, od majke Jugovića, pa sve do doba u kome mi danas živimo.

Ali, gospodo, ima jedna opšta primedba, koju bih ja kazao: da kod ovoga zakonskog pitanja, a i kod izveštaja prevladava mnogo jedan ton toga romantičnog istorizma i nije mi dovoljno naglašena ona grdna promena koju preživljava celo naše društvo, a s njime i položaj naše žene u novije doba.

Gospodo, naša žena je u starom patrijahinom društvu doista bila najproduktivnija jedinica naše ekonomske strukture. U patrijarhalnom društvu, u patrijarhalnoj kući to je bila produktivna jedinica koja je podmirivala sve potrebe toga doba, ne samo da proizvodi sirovine nego ili dovodi do finalnog produkta. Od glave do pete, od produkata naše kuće, naše zadruge, našega doma, žena je podmirivala sve potrebe i podmirivala na takav način koji je doista bio dobar i koji je bio i estetski. Tu estetsku stranu istakao je dovoljno g. izvestilac.

Ali, gospodo, kad vidimo, a i čuli smo povodom ovoga zakona diskusije u javnosti, i rekao bih da se nekako napravio jedan front i da se postavlja neko žensko pitanje. Gospodo, po mome mišljenju nema ženskog pitanja odvojenog od muškog pitanja. To je jedno pitanje (Glasovi: To je tačno). Ali je u celoj toj diskusiji propušteno da se naglasi ona ogromna per-

mutacija u načinu i u životu naše kuće, naime da ona više nije proizvodni odnos u onom smislu, u kome je pre bila, tako da one marljive ruke naših žena nisu dovoljno i vazda uposlene za stvari i predmete koje su potrebne jednom domu, nego da su one u novije vreme upućene da uzimlju produkte koji su donešeni na pijacu, drugim rečima da uzimlju gotov espap, bilo zanatliški, ili fabrički. Gospodo, tu je taj problem po mom dubokom mišljenju. I ta velika promena, to je stvorilo žensko pitanje.

Gospodo, zamislite ovakvu jednu situaciju. Jedared, kada je prvi put osnovana dobrotvorna zadruga Srpkinja u Sarajevu, jedna od vrlo vrednih i naprednih gospoda držala je predavanje i nije nikako mogla da dovoljno naglasi, obrazloži i uveri potrebu za novi ženski rad i novo žensko vaspitanje. Nas nekoliko mladih ljudi sedeli smo u prvim klupama i ona je zamolila da i neko od nas govori o tome i onda je akademik dr. Corović, koji je bio tu, kazao: „Ajde ti, Vlado!“ Tu je sedela i jedna gospoda od vrlo dobre porodice, koja je imala četiri sina, vrlo dobro vaspitana; to su bili dobri ljudi, kuća je njena bila vrlo čista i uredna, a sav je taj kućevni posao ona vršila sa jednom malom devojčicom od 12 godina. Ja sam postavio pitanje u svome govoru: „Poznajete li tu gospodu?“ Oni kažu: „Poznajemo“. „Je li istina da je to čista kuća?“ „Jeste“. „Vrši li ona sav taj posao sa onom malom? — „Jeste, vrši“. — „Zamislite vi sada da ova gospoda, koju vi cenite, ima četiri ćerke isto tako u ovom dobu od 20 i više godina, šta bi te četiri ćerke u kući radile? — Premeštale bi predmete, pomicala stvari. — E, vrlo lepa zabava, ali i neproduktivna.“

I tu nastaje taj problem, po mom dubokom mišljenju, ekonomski razlozi ove pojave stvorili su žensko pitanje. E, gospodo, kad je to tako, doista se onda ispostavlja potreba vaspitanja žene za posao izvan kuće. Mi taj red stvari, koji je stvorilo današnje društvo, ne možemo, po mom dubokom mišljenju, promeniti. Ono ide sa jednom gvozdenom logikom napred i iz toga razloga potreba vaspitanja postavlja se kao neophodna u društvu.

Gospodo, ja pravo da vam kažem, video sam šta je ovde u zakonu, u paragrafu 3 istaknuto, čime će se baviti te ženske škole. Ali kad analizirate, gospodo, mnogo ima, ali opet mnogih i mnogih stvari, apsolutno potrebnih našem narodu, nema. Dosta je te estetike. Zaboravljena je jedna stvar, — baš mi je drago što je tu g. Ministar za fizičko vaspitanje našega naroda, — jer mislim da će mi odobriti kada kažem, da je bolje da se i ta stvar uzme u rasmatranje i da se i u tome naš ženski svet podučava.

Gospodo, uza sve obilje produkata koje naš zemljoradnik i naša zemlja ima, ja mogu da konstatujem, — a prošao sam mnogo naših krajeva — da je ishrana i način pripremanja jela kod našeg seljaka na najnižem stepenu. Navešću za primer našu Posavinu, srez Prnjavor, gde je pokojni sreski poglavar Krstić pre 3 godine ustanovio, da je u tom srezu za rakiju i duvan u jednoj godini potrošeno 47,000.000 dinara, a u tom kraju, bogatom šljivom i stokom, nije mogao da nađe u seljačkoj kući ništa drugo za jelo, nego samo kukuruz, kukuruz i tikvu. A kada naš seljak jede masno, kada zakolje prase, to plane za dva dana, a onda dva meseca suši zube opet sa kukuruzom. Zašto je to tako? Zato, što nema ko da ga nauči kako se pri-

prema jelo, kako se konzervira meso i ostavlja za zimu. Ne zna to ni učiteljica na selu, i ako se slučajno ne nađe neka dobra duša koja poziva žene svojoj kući da ih nauči malo kuvati, ostaje sve kako je i bilo. Zato smatram da je učinjena velika greška, što nije ovde uneto i vaspitanje u pogledu pripremanja jela u seljačkoj kući. Nije to besposlica. Hrana, to je dnevna hemijska laboratorija za prehranu i jačanje naroda. Ja sam prolazio planinske krajeve Česke, gde nema bogatstva, ali u svakoj českoj seljačkoj kući jede se svaki dan po jednom sistemu, a vi znate kako su Česi, hvala Bogu, rumeni. Ja sam doživeo prilikom osvećenja jedne crkve u selu kod Banje Luke slučaj, da je jedan naš politički prijatelj kumovao zvonima, pa kada je došao među narod, reklo bi se u romantici to su ti junaci Krajišnici, on je proplakao kad je video da nema ni jednog rumenog momka, ni jedne prave devojke, a kamo li razvijene kako bi to trebalo da bude. A zašto je to tako? Zato što taj narod nema racionalne prehrane, ne ume da rasporedi i kad ima. Ja ću vam navesti još jedan primer. Kada sam kao Ministar agrarne reforme došao u selo Ljipljane, onda su mi neki Hercegovci koji znadu sušiti meso kao Užičani pričali na moje veliko zaprepašćenje, da starosedeoci toga kraja ne umeju osušiti meso, nego ako zakolju tele, ili prase, pojedju ga za 2—3 dana, a posle opet jedu proju.

Gospodo, kad govorimo o narodu, budimo malo praktičniji i nemojmo uvek da govorimo samo o tim vezovima i opet o vezovima. Ti turiste doneće nam nešto para, oni traže da vide nešto što još nisu videli, pa se i toga nagledaju i onda nemamo mnogo od njih. Zato je nama preče da nastojimo da se naš narod bolje ishranjuje, da nam bude jedar, pa ćemo onda manje trebati izdavati i na bolnice, a G. Ministar za fizičko vaspitanje imaće zdrave i snažne sokole i vitezove, kao što mu to i treba. Kod nas se u tom pogledu ništa ne radi. Mi imamo t. zv. domaćičke škole, i ako je neka učiteljica koja ima za to platu zaposlena u toj školi, odmah naše društvo pravi oko nje neki nimbus, ona postaje neka prosvetna i nacionalna radnica i onda kontrola javnosti nad njenim radom ostaje prosto nemoguća.

Jerbo to je posao, kao što činovnik piše. Ali, gospodo, i tu opet preterujem. U jednome selu Hercegovine održan je kurs i mene pozove dekan, bivši direktor velike gimnazije, na Širokom Bregu, da prisustvujem ispitu. Došla je domaćinska škola sa celim ekipažom tanjira, viljušaka, stonjaka, čaša itd. jedan inventar, gospodo, i tu ima uzroka malo krizi, što mi danas bez jednog velikog inventara u kući ne možemo ni prijatelje pozvati, a taj inventar je: porcelan, iz Češke, srebro iz Beča itd. Treba pet vrsti čaša, gospodo, baš pred svakim čovekom, dok su pre naša vlastela i naši carevi u srednjem veku pili iz jednog zlatnog kondira. Mogli bismo i mi da pijemo iz zlatnog kondira kad platimo toliku staklad. Ispit je dakle svršen, lepo, divota. Seljanke su dobile ono što nisu imale: kape na špiceve. Klanjaju se, posle ispita dođu na razgovor, a seljaci kažu: Jeste, dobro je to, ali kad bismo mi, kako kaže gospodica, u domaćinskoj školi, pripremili trpezu da dočekamo gospodu, mi bismo morali da prodamo sva svoja imanja, pa da kupimo tanjire.

Gospodo, nemojmo tako. Kad znamo da seljak ne ume leb da pripremi, kad znamo da na pr. jedan

seljak g. Alibegovića u Brčkom ne ume da pripremi svoju svakodnevnu hranu, opet se moram da vraćam na svoju raniju tvrdnju i da je dosta puta naglasim: Da smo u svemu počeli da imitiramo mnogo što šta u svetu, mesto da idemo onim normalnim putem, prema stanju kulture i obrazovanja našeg naroda (Glasovi: Vrlo dobro).

Gospodo, ja sam svestan, da je teško izmišljati neke nove metode kod nas. Pa, gospodo, ako hoćemo tako, onda nam ne trebaju nikakve komisije, nikakvi odbori ni stručnjaci ni ništa. Nego neka se sve to uzme ili iz Beča ili iz Praga ili iz Pariza, pa neka se da nekome da prevede to kod nas i onda će postati zakon. Ne gospodo, studij našeg života i naših prilika, to je jedna zdrava politika, to je zdravo podizanje i vaspitanje našeg naroda. Gospodo, ja skrećem i g. Ministru za fizičko vaspitanje na to pažnju, neka se pokloni pažnja prehrani našeg naroda. Poučite narod da hleb pošten u svome kraju napravi, da ume da pravi najjednostavnija jela, koja će jesti svaki dan, a ne da dvesta devedeset i toliko dana posti, a samo o gozbama da se prejede i ne samo da se prejede, nego da se i prepije. Bez toga rasporeda, gospodo, svakodnevnog, bez toga vaspitanja u tim krajevima, vi ne možete onaj narod povesti jednim sigurnim putem ni napred, ni higijeni, ako hoćete. Time sam završio. (Pljeskanje).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Ima reč g. izvestilac.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac: Gospodo senatori, gospodin Andrić je vrlo lepo govorio, ali ja moram ovde naglasiti jednu stvar, naime da ovaj predlog zakona treba da bude budući zakon o ženskim zanatskim školama.

U tim školama učiće se zanati, dakle ono što će biti od koristi našoj ženi, da ona privređuje, da ona zaraduje i to će biti prvo i glavno. A mi imamo jednu drugu ustanovu koja se brine za one stvari, koje je g. Andrić ovde naglasio, naime o pripremanju jela, kuhanju, pravljenju hleba itd. To su domaćinske škole, koje je on ovde malo karikirao, a ja kao prosvetni radnik koji sam mnogo radio u tom pogledu moram to odbiti. Ministarstvo prosvete radi svom parom u tom pogledu i naročito radi mnogo od onoga vremena, od kada su osnovane banovine. Po svima banovinama iz meseca u mesec, a ne iz godine u godinu, povećavaju se ove škole i postavljaju se nove nastavnice, i te škole idu od sela do sela te provode u jednom selu po pet meseci, gde naša seljanka nauči sve što joj je najpotrebnije za kuću. Ona tamo nauči i kuću držati u redu, nauči hleb mesiti i sve druge stvari što su joj najpotrebnije u njenom selu. Ko je imao prilike da promatra uspeh tih škola, taj neće moći da kaže, da se tu tera nekakav luksuz. Luksuz se ne može terati niti se on tera, nego se čini samo ono što je najpotrebnije. Ta škola mora imati i onaj inventar, jer inače ne može drukčije ni pripremati jelo, ako neće imati neki kazan u kojemu će kuhati, ako neće imati tanjir, s kojim će se poslužiti.

Ali razume se, mi danas mislimo, gde smo do sada živeli onim vrlo patrijahalnim životom, da moramo ostati na tom nivou i dalje. Mi to ne možemo niti hoćemo, a ni naš narod nije više onakav kakav je bio pre dvadeset i pedeset godina, tako da ćete danas i u Imljanima, onom zabačenom selu, naći krevet, tanjir,

sto, stolicu itd. Dakle i seljak hoće da živi nekim kulturnijim životom razume se, taj njegov život ne zahteva da njegov astal bude od hiljadu i po dinara, nego ga on sam napravi od dasaka.

Ja hoću u tom pogledu još samo to da napomenem, da u ovaj zakon nije moglo biti uneseno ono što je g. Dr. Andrić spomenuo, jer su ove škole zanatske i stručne, a Ministarstvo prosvete vodi jednu dobru i valjanu politiku u pogledu vaspitanja naroda, što se tiče prehrane i znanja našeg ženskinja, bez kojega ne može ni jedno domaćinstvo da bude. Toliko sam imao da kažem na primedbe g. Andrića.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Želi li još kogod govoriti o ovom pitanju? (Ne javlja se niko.) Pošto niko ne želi reč, objavljujem da je načelni pretres završen. Pristupa se glasanju u načelu. Molim g. sekretara da izvoli čitati imenik gospode senatora, radi glasanja.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner: proziva gospodu senatore da glasaju, i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim za; Alkalaj Dr. Isak za; Altiparmaković Jovan otsutan; Andrić Dr. Vladimir za; Arnautović Šerif otsutan; Banjanin Jovo otsutan; Bogojević Vasa za; Vidaković Antun za; Vilović Osman za; Vujić Pavle za; Vukčević Dr. Stanojlo za; Gavrića Dr. Emilo za; Gavrilović Dr. Bogdan otsutan; Gaj Ljudevit za; Glušac Dr. Vaso za; Gmajner Dr. Ivan za; Grasl Dr. Georg za; Desnica Dr. Uroš otsutan; Dobričić Petar za; Dragović Milutin otsutan; Đirlić Petar za; Ivković Dr. Momčilo za; Ilidžanović Dimitrije otsutan; Jalžabetić Tomo za; Janković Stjepan otsutan; Jovanović Ž. Miloje za; Karamehmedović Dr. Hamidija otsutan; Kovačević Toma otsutan; Kostić Petar otsutan; Kostrenčić Dr. Marko za; Kukuljević-Sakienški Fran za; Ljubibratić Dr. Sava za; Mažuranić Dr. Želimir otsutan; Majstrovic Dr. Ivo za; Marjanović Milan za; Mahmutbegović Sefedin za; Mitrović Vlada otsutan; Mičić Dr. Mičo za; Mihaldžić Stevan za; Muftić Salem za; Novak Dr. Fran otsutan; Obradović Paja za; Petrović Milutin za; Ploj Dr. Miroslav za; Popović Daka za; Popović Matija za; Popović Milan otsutan; Ravnihar Dr. Vladimir otsutan; Radovanović Krsta za; Radulović Marko otsutan; Rajar Dr. Janko za; Rožić Dr. Valentin za; Samurović Janko za; Simonović Milan za; Smiljanić Krsta za; Stanišić Dr. Aléksa za; Stanković Jovan za; Sulejmanović Dr. Džafer za; Teslić Petar otsutan; Timotijević Kosta otsutan; Tomašić Dr. Ljubomir za; Tomić Svetozar za; Trinajstić Dr. Dinko za; Ubavić Pavle za; Frangeš Dr. Oton za; Hadži-Bošković Trajko za; Hadži-Ristić Spira otsutan; Hribar Ivan za; Cerović Gavriilo otsutan; Sverljuga Dr. Stanko otsutan; Šilović Dr. Josip za; Šola Atanasije otsutan; Superina Dr. Benjamin za.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Glasalo je u svemu 50 gospode senatora i svi su glasali za. Na taj način, ovaj zakonski predlog primljen je u načelu. Molim g. izvestioca da pređe na čitanje pojedinih odeljaka ovog zakonskog predloga.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita: Predlog Zakona o ženskim zanatskim i ženskim stručnim učiteljskim školama. — I. Deo — Opšte Odredbe. — paragraf 1. (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 1 (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 2 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 2. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 3 (vidi sastanak XI).

Krsta Smiljanić. Molim g. izvestioca za objašnjenje: odnosi li se ovaj paragraf 3 na sve slojeve narodne, i na selo i na varoš, ili je to nešto posebno?

Izvestilac Dr. Vaso Glušac: Ovaj paragraf 3 odnosi se na sve ženske, koje budu pohađale žensku zanatsku školu.

Krsta Smiljanić. Kako zamišljate, gde će biti te škole? Ako to važi za sav narod, onda u školama koje bi bile po selima treba da se uči i tkanje i bojenje lana i vune. Molim g. izvestioca da da potrebno objašnjenje.

Vladin poverenik, načelnik Ministarstva Trgovine i Industrije David Korenić: Ovi otseci su predviđeni u zakonu, ali to ne znači da svaka škola mora imati sve te otseke. Svaka škola će imati otek za krojenje i šivenje rublja i otek za krojenje i šivenje odela. A u manjim mestima, gde se bude pokazala potreba, mogu se otvarati i drugi otseci. Ovdje su samo neki otseci navedeni, a prema potrebi mogu se otvarati i otseci koje iziskuje dotični kraj. Ako bude potrebe, može se uvesti ćilimarstvo, ili bojenje vune it.d., ili otek u kome će se učiti kako se postupa da se dobije laneno rublje it.d. Uopšte, ove škole će odgovarati potrebama pojedinih krajeva u pogledu otseka, tim pre, što je predviđeno, kao što ćete videti docnije, da ovakve škole mogu biti i polubanovinske i poludržavne, odnosno da to budu škole ženskih korporacija. Na primer, u Srbiji i Crnoj Gori i nema čisto državnih ovakvih škola, nego su sve ovakve škole u rukama ženskih korporacija, a država odnosno banovina daje samo nastavno osoblje. Prema tome, one ženske koje rukuju ovim školama znaju najbolje potrebe onog kraja, i prema tim potrebama te će se škole tako i urediti.

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 3 onako kako je pročitano, po predlogu Odбора? (Prima). Objavljujem da je primljeno. Izvolite čuti paragraf 4.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 4 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 4. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 5 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 5. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 6 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li Senat paragraf 6. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 7 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 7. (Prima se). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 8 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 8. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 9 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 9. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 10 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 10. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 11 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 11. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Prelazimo na II deo „Nastava“.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 12 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 12. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 13 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 13. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 14 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 14. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 15 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 15. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 16 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 16. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 17 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 17. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 18 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 18. (Prima). Objavljujem da je paragraf 18 primljeno.

Prelazimo na III deo „Učenicke“.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 19 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 19. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 20 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 20. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 21 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 21. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 22 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 22. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 23 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 23. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 24 (vidi sastanak XI).

Predsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 24. (Prima). Objavljujem da je primljeno.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 25 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 25 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 26 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 27 paragraf 26 (Prima). Objavljujem da je primljen. (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 27 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 28 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 28 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 29 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 29 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 30 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 30 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 31 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 31 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 32. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 32 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 32 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 33. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 33 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 33 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 34. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 34 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 34 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 35. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 35 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 35 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 36. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 36 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 36 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 37. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 37 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 37 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 38. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 38 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 38 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 39. Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 39 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 39 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 40.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 40 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 40 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 41.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 41 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 41 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 42.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 42 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 42 (Prima se). Objavljujem da je primljen.

Prehodi se na pretres IV dela — „Nastavnici“. Tu se prijavio za rec g. Rožić. Ima rec g. Rožić.

Dr. Valentin Rožić: Gospodje senatorji! Narodna skupščina je že sprejela zakon, ki ga imamo predeseboj. Cisto stvarno moram k četrtemu delu „Nastavnici“ omeniti sledeče. Zdi se mi namreč tukaj nekaj nelogičnega in da je tu nastala velika napaka. paragraf 43 pravi: „Nastavnici ženskih zanatskih i ženskih stručnih učiteljskih škola su redovni, honorarni i kontraktakaulni!“ Potem sledi točka a), ki pravi: Ženskim zanatskim školama redovni su nastavnici upraviteljica, stručna učiteljica, zanatska učiteljica i njihovi pripravnici! paragraf 44 pa pravi: „Upraviteljicom ženske zanatske škole može postati samo predmetna i stručna učiteljica, koja ima najmanje 20 godina nastavničke škole“. To ni v soglasju in je nelogično, kajti v paragraf 44 stoji da more postati upraviteljica ženske obrtne škole samo predmetna ali strokovna učiteljica, ki pa v paragraf 43 sploh ni navedena. Točka a) paragraf 43 bi se morala glasati vsekakor: „U ženskim zanatskim školama redovni su nastavnici upraviteljica, profesori, suplenti, predmetne učiteljice, stručne učiteljice i njihovi pripravnici.“ Paragraf 44 pozna predmetno ali strokovno učiteljico, zgoraj v paragraf pa je ispuščena. Da bi moralo biti tako, kakor sem omenil, potrjuje tudi paragraf 81. Tam stoji: „Sadašnje predmetne učiteljice sa kvalifikacijama it.d.“ Jaz bi predlagal samo tole. V paragraf 43 naj bi se reklo, da morejo biti nastavljeni tudi predmetne učiteljice, da bo logično s paragrafom 44, ki pravi popolnoma pravilno, da upraviteljica ženske obrtne škole lahko postane samo predmetna ali strokovna učiteljica. Gospodje senatorji! To sem povedal zato, da se popravi ta nelogičnost. Z zakonom pa se popolnoma strinjam. Zdi se mi potrebno to omeniti, da ne bi javnost v tem videla nelogičnosti. Prosim gospoda ministrovog odposlanca ali gospoda poročevalca, da nam to pojasni. Jaz sem za Zakon in bom tudi zanj glasoval, vendar pa se mi zdi, da je tu nekaj nepravilnega v tem členu.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Reč ima g. Vladin poverenik, načelnik Korenić.

Vladin poverenik načelnik Ministarstva trgovine i industrije, **David Korenić:** Na izvode g. senatora Rožića čast mi je odgovoriti ovo. U ženskim zanatskim školama bilo je do sada ustanovljeno da će u buduće biti samo stručnih učiteljica, zatim zanatskih učiteljica i njihovih pripravnica

i to zbog toga, jer kako ste videli iz zakonskog predloga, ženske stručne učiteljske škole trajaće pet godina isto onako kao i učiteljske škole za formiranje učiteljica osnovnih škola, a predviđeno je da će te učiteljice imati 4 razreda srednjih škola kad ulaze u tu učiteljsku školu. Prema tome one će poréd stručnog znanja imati dovoljno i opšte vaspitnog znanja i one će moći, u koliko to bude nastavni program tražio, pokraj stručnih predmeta predavati i opšte predmete, tako da ove predmetne nastavnice neće biti potrebne, nego će stručne učiteljice biti u stanju da predaju i opšte predmete.

Gospodo, ovo što je g. senator Rožić naveo da su u prelaznim naređenjima u paragrafu 81 predviđeno te predmetne učiteljice koje su stvarno stručne učiteljice to je zbog toga, jer po uredbi starog činovničkog zakona iz godine 1923 stručne učiteljice su bile razvrstane samo u III kategoriju bez obzira na to, da li su imale eventualno i veću kvalifikaciju, koja bi im davala pravo na drugu kategoriju. Međutim, one u tu kategoriju nisu mogle doći, jer je uredba o razvrstavanju bila predviđela njih samo u III kategoriji i onda smo ih mi u Ministarstvu, da bismo im ipak dali prilike da mogu doći u II kategoriju, jer su imale za to potrebnu kvalifikaciju, postavili za predmetne učiteljice, iako su one stvarno bile stručne učiteljice. Prema tome je ostalo još ovo ovde u pogledu upraviteljica, jer takvih predmetnih učiteljica ima i danas, koje nose naziv predmetnih učiteljica, a one su, defakto stručne učiteljice. Da se sada i njima dade mogućnost da mogu postati upraviteljice, uneta je u paragraf 44 odredba, da i ovakve učiteljice, koje imaju naziv predmetnih učiteljica, a stvarno su stručne učiteljice, mogu biti upraviteljice. Prema tome ove predmetne učiteljice nisu izostavljene tamo gore, nego je ovo namerno stavljeno, jer u buduće tih predmetnih učiteljica na ženskim zanatskim školama neće trebati, nego će onaj posao koji su do sada obavljale predmetne učiteljice, moći obavljati stručne učiteljice pokraj onih svojih čisto stručnih predmeta. Ja molim g. senatora da izvoli uzeti ovo na znanje.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Pretres je završen. Prelazimo na glasanje o pojedinim paragrafima IV dela. Molim g. izvestioca da pročita paragraf 43.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita: IV deo Nastavnici paragraf 43 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 43 (Prima). Objavljujem da je paragraf 43 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 44 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 44 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 45 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 45 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 46 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 46 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 47 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 47 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 48 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 48 (Prima). Objavljujem da je paragraf 48 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 49 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 49 (Prima). Objavljujem da je paragraf 49 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 50 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 50 (Prima). Objavljujem da je paragraf 50 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 51 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 51 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 52 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 52 (Prima). Objavljujem da je paragraf 52 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 53 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 53 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 54 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 54 (Prima). Objavljujem da je paragraf 54 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 55 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 55 (Prima). Objavljujem da je paragraf 55 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 56 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 56 (Prima). Objavljujem da je paragraf 56 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 57 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 57 (Prima). Objavljujem da je paragraf 57 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 58 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 58 (Prima). Objavljujem da je primljen. Prelazimo na V deo „Školske ustanove“. Niko se ne javlja za reč. Izvolite čuti paragraf 59.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 59 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 59 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 60 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 60 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 61.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 61 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 61 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 62.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 62 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 62 (Prima). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 63.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 63 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 63 (Prima).

Prelazimo na VI deo „Školska uprava“. Niko se ne javlja za reč. Izvolite čuti paragraf 64.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 64 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 64 (Prima). Objavljujem da je paragraf 64 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 65 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 65 (Prima). Objavljujem da je paragraf 65 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 66 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 66 (Prima). Objavljujem da je paragraf 66 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 67 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 67 (Prima). Objavljujem da je paragraf 67 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 68 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 68 (Prima). Objavljujem da je paragraf 68 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 69 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 69 (Prima). Objavljujem da je paragraf 69 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 70 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 70 (Prima). Objavljujem da je paragraf 70 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 71 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 71 (Prima). Objavljujem da je paragraf 71 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 72 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 72 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Sada prelazimo na Sedmi deo — „Tečajevi“. Niko se ne javlja za reč. Izvolite čuti paragraf 73.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 73 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 73 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti paragraf 74.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 74 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 74 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 75 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 75 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Molim čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 76 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 76 (Prima se). Objavljujem da je primljen.

Prelazi se na VIII deo — „Odnos poludržavnih i polubanovinskih ženskih zanatskih škola“. Niko se ne javlja za reč. Izvolite čuti paragraf 77.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 77 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 77 (Prima se). Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 78 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 78 (Prima se). Objavljujem da je primljen.

Prelazimo na IX deo — „Prelazna naređenja“. Niko se ne javlja. da govori. Molim g. izvestioca da čita redom paragrafe IX dela.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 79 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 79 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 80 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 80 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 81 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 81 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 82 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 82 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 83 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 83 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 84 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 84 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 85 (vidi sastanak XI).

Prešednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 85 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvestilac Dr. Vaso Glušac čita paragraf 86 (vidi sastanak XI).

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Prima li se paragraf 86 (Prima). Objavljujem da je primljen.

Timi je i u pojedinostima ovaj zakonski predlog prihvaćen. Prelazimo na drugo i konačno glasanje o ovom predlogu zakona u celini. Molim g. Sekretara da izvoli obaviti prozivku.

(Glas: Molim reč radi objašnjenja.) G. senatore, vrlo žalim, ali je pretres završen i moramo preći na glasanje.

Sekretar Dr. Ivan Gmajner proziva gospodu senatore da glasaju, i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim za; Alkalaj Dr. Isak za; Altiparmaković odsutan; Andrić Dr. Vladimir odsutan; Arnautović Šerif odsutan; Benjanin Jovo odsutan; Bogojević Vasa za; Vidaković Antun za; Vilović Osman za; Vujić Pavle za; Vukčević Dr. Stanojlo za; Gavrila Dr. Emilo za; Gavrilović Dr. Bogdan odsutan; Gaj Xudovit za; Glušac Dr. Vaso za; Gmajner Dr. Ivan za; Grasić Dr. Georg za; Desnica Dr. Uroš odsutan; Dobrić Petar za; Dragović Milutin odsutan; Dirlić Petar odsutan; Ivković Dr. Momčilo za; Ilićanović Dimitrije odsutan; Jalžabetić Tomo za; Janković Stjepan odsutan; Jovanović Ž. Miloje odsutan; Karamelmedović Dr. Hamdija odsutan; Kovačević Toma odsutan; Kostić Petar odsutan; Kostrenčić Dr. Marko za; Kukuljević-Sakcinski Fran za; Ljubibratić Dr. Sava za; Mažuranić Dr. Želimir odsutan; Majstrovich Dr. Ivo za; Marjanović Milan za; Mahmudbegović Sefedin za; Mitrović Vlada odsutan; Mičić Dr. Mića za; Mihaldžić Stevan za; Muftić Salem za; Novak Dr. Fran odsutan; Obradović rPaja za; Petrović Milutin odsutan; Ploj Dr. Mi-

roslav odsutan; Popović Daka odsutan; Popović Matija za; Popović Milan odsutan; Ravnihar Dr. Vladimir odsutan; Radovanović krsta za; Radulović Marko odsutan; Rajar Dr. Janko odsutan Rožić Dr. Valentin za; Samurović Janko odsutan; Simonović Milan odsutan; Smiljanić Krsta za; Stanišić Dr. Aleksa za; Stanković Jovan za; Sulejmanović Dr. Džafer za; Teslić Petar odsutan; Timotijević Kosta odsutan; Tomašić Dr. Ljubomir odsutan; Tomić Svetozar za; Trinajstić Dr. Dinko za; Ubavić Pavle za; Frangeš Dr. Oton odsutan; Hadži-Bošković Trajko za; Hadži-Ristić Spira odsutan; Hribar Ivan za; Cerović Gavrilo odsutan; Šverljuga Dr. Stanko odsutan; Šilović Dr. Josip za; Šoda Atanasije odsutan; Šuperina Dr. Benjamin za.

Pretsednik Dr. Ante Pavelić: Izvolite, gospodo senatori, čuti rezultat konačnog glasanja o predlogu Zakona o ženskim zanatski i ženskim stručnim učiteljskim školama. Glasovalo je 39 gospode senatora, i to svi za. Prema tome, objavljujem da je time ovaj zakonski predlog u celini i konačno prihvaćen.

Ovim je iscrpljen dnevni red današnje sednice, pa, sa pristankom Senata, molim da bismo narednu sednicu održali sutra, u 16 časova, sa ovim dnevnim redom:

1) Izbor zamjenika članovima stalno senatskih odbora;

2) Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1932-33 godinu.

Prima li Senat ovaj predloženi dnevni red? (Prima). — Objavljujem da je dnevni red primljen.

Današnju sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za sutra u 16 časova.

Sednica je zaključena u 20 časova.